

Šolske stvari.

Vprašanje zarad kolekture učiteljske.

Iz Dolenjskega je „Novicam“ došlo sledeče vprašanje:

„Ker bodo naši učitelji 1. oktobra letošnjega leta odstopili od sedanje kolekture in začeli vleči plačo v denarjih, zato prosim „Novice“, naj nam naznanijo, koliko kolekture smo letos jeseni še učiteljem za nazaj dolžni? Ker je nam sedaj žitna kolektura že pred rokami, in ker sem že slišal učitelja reči, da bo po navadi vse pobral kot druga leta, kmet pa ne vé in tudi ne razume, koliko da mu je dolžan dati, tedaj prosim, podučite nas po lepi navadi „Novic“. Naši kmetje so že silno preloženi z davki, zakaj bi še učiteljem v tej njim prihodnji srečni dôbi več dajali, kot smo jim dolžni!

Eden, ki je naprošen v imenu cele fare se do Vas za svét obrniti.

Odgovor na vprašanje. Na to vprašanje Vam po zanesljivi pozvedbi radi postrežemo z resničnim odgovorom. — Kolektura učiteljska se tam, kjer ni kakošna drugačna navada ali ne obstoji kaka posebna odločba, odraja za čas od sv. Jurija do sv. Jurija drugega leta in v taci krajih gre učitelju za ta čas vsa kolektura, kakor dozda, zato, ker — čeravno bi ona morebiti prestala pred začetkom prihodnjega šolskega leta, to je, tistega časa, ko ima nova šolska postava od 29. aprila 1873. leta v veljavo stopiti — se zdaj še ne dá povedati, ali se bode plača po §. 22. do §. 32. omenjene postave, katera se ima zadnji čas eno leto po začetku njene veljave vpeljati, do sv. Jurija leta 1874. ali pa do sicer obstoječe dôbe popolnoma dognala; če bi se pa plača po novi postavi poprej vravnala, se mora to, kar je učitelj kolekture preveč dobil, v račun vzeti pri vravnavi nove plače.

Ozir po domovini.

Na Triglav!

(Konec.)

Po počitku ene ure podamo se na pot; pregazimo dokaj se snegom napolnjenih jam, in gredé kvišku proti Vratam zapazimo solnce izhajati. Krasen pogled! In zdajci prišli smo na Vrata.

Huda sapa je tu vlekla; plaid nam je vrlo dobro stregel. Jeli smo plezati na mali Triglav in dospeli ravno ob 4. uri zjutraj do „velike stene“, ki je navadno počivališče, predno se na ozko sedlo gre. Razgleda je bilo zdaj kaj malo, samo v Bohinjsko dolino smo videli, njeno ohribje pa je bilo megleno; na našo stran Bleško jezero in dolino proti Šmarni gori, Grintovce pa so nam že spet megle zakrivale. Na steni se še sedaj dobro bere napis:

Slava kranjskemu Triglavu!
France Globočnik France Kadilnik
4^s/66. 4^s/66.

Tu smo čakali svojih bolj počasnih tovaršev ter se pomenkovali: ali gremo na čelo Triglava ali ne. Zdajci pridrvi črni oblak na vrh Triglava in koj malo zagrmí. Voditelj pravi, to bo slabo. Komaj pa izgovori to, za bliska se, kar se more! Vsi plašni se podamo v beg. Al v istem trenutku zatuli veter; dež se vlije s točo in tako začno razsajati elementi, da smo mislili, da se sodni dan bliža. Kar tulilo je neprenehoma in večkrat je vihar tako silen nastal, da smo se morali na tla vleči

in za skale držati, da nas nevihta ni v brezdno pometala. Po skalnatih žlebih je voda kakor v potocih tekla, tako, da ko sem znak doli plezal, mi je voda večkrat v zatilnik za obleko tekla, pri čevljih pa ven, kakor da bi pod obleko cev napeljana bila. Enega naših tovaršev je nepopisljiva nevihta tako zbegala in omamila, da si ni več upal nog prestavljati, in sta mu oba vodnika morala pomagati. Srečno vendar smo prišli vsi do koč nazaj.

Nevihta je ponehala, deževalo vendar je še zmirom malo. Ob 7. uri odrinemo naprej.

Po „konjski planini“ se je razvedrilo. Nabiraje si očino zeljše (Edelweis) in drugih cvetic gremo čez sedlo in ob 9. uri pridemo do koč v „zgornji krmi“. Fanta sta na ognjišču že ogenj imela, in kar brž začnemo nad njim sušiti svojo mokro obleko.

Zapustivši ga tedaj tam z vodnikom Francetom Skomovcem odrinemo drugi doli ob 10. uri. Malo časa smo hodili in jelo je spet grometi in bliskati se. Toča z dežjem tako strašno spet razsaja, da se spravimo pod neko skalo vedrit; al voda je jela scurkoma po skali teči in ker ni varno po hudem vremenu pod skalo bivati, skočimo na stezo in hitimo naprej.

Do niti premočeni smo prišli popoldne ob 2¹/₂ uri v Mojstrano k Šmercu. Mati so v peč še ena polena priložili in za želodec skrbeli, drugi pa so nam z obleko postregli, da smo svojo sušiti dali, ki se nam je do 6¹/₂ ure za odhod že precej posušila.

Tako se nam je letos godilo potujočim na Triglav. Ker ima vsaka stvar v življenju našim dve strani: solnčnato in senčnato: zakaj neki bi krasni Triglav ne imel tudi senčnate strani?

Oba vodnika kakor tudi gostilna pri Šmercu vsem popotnikom priporočam zarad dobre in ne drage postrežbe, kakor tudi zarad prijznosti cele rodbine Šmerčeve. Bog jo živi!

France Kadilnik.

Narodni spominki iz Istre.

Glagoltska oporoka

na škrlji cerkve sv. Duha v Boruti v Istri.

Prepisal J. V. *)

1560 avrila dan 30.

Va ime božje i blažene dive Marije. amen. Ja Vid Vitulović ordinavam mojim sinom i po njih svemu mojemu rodu, da governaju tu crekav (to je, sv. Duha) i oltar s. Marije u crekvi s. Mihovila arhangela, ki hote držat moje blago: biše meštar Gorišćić Toma, župan Jakov Zgošćić; v to vrime biše Pre-Anton Kurelić plovani.

Mnogovrstne novice.

* Zgodnjo in ostro zimo prerokujejo nektera znamenja. 28. dne t. m. so že cele trume lastovic čez Prago letele v svoj zimski štacijon. Tudi iz Šlezije se poroča, da so se štorklje že na pot podale; 22. in

*) Nevtrudljivi nabiratelj národnega blaga, prečastiti gospod J. Volčič nam je poslal to zanimivo drobtinico, z dostavkom, da se kaj tacega redko najde; da nobeden je še ni prepisal in da ni nikjer še tiskana; mnogo ur bilo je truda treba za prebranje in prepis, ker je vse skrajšano in slova so vže tako zlizana, da jih je komaj poznati. Za nekoliko let je ne bo nikdo več bral; škoda bi bila, da se na veke izgubi.

Vred.

23. avgusta so 3 velike rajde štorkelj čez Vratislavo proti jugu letele; sicer se štorklje še le konec tega meseca v južne kraje preseljujejo.

* *Goveja kuga na Hrvaškem* je po poročilu deželne vlade Zagrebške od 21. avgusta t. l. še zmirom v 26 vaséh Zagrebške županije, pa je tudi še v drugih županijah. — Na Ogerskem pa je za kolero do 15. avgusta pomrlo nad 64.000 ljudi! — No, pod Ogersko vlado se res strašansko skrbi za ljudi in živino!!

* *Naših srebernih goldinarjev* ne jemljejo na Pruskem, in kar je severne Nemčije pod Bismarkovo komando, za goldinar, ampak — za 10 kraje. manj. Res, Prajz je od nekdanj nasprotnik bil Avstriji in še dandanes je tak. Ni ne res, da bi Avstrijski sreberni goldinar ne bil vreden goldinarja; Saksonska kraljeva denarna direkcija ga je preiskati dala in je našla njegovo polno vrednost, zato sreberne naše goldinarje v južni Nemčiji zelo radi imajo. Samo zavoljo Pruske komande tedaj naš denar škodo trpi in zraven še sramoto, da ni toliko vreden, za kolikor se šteje. Bogme! da so to krasne cvetlice Prusko-avstrijskega prijateljstva, in grof Andrassy se s takimi dokazi ljubezni Pruske res sme ponašati!

* *Alo, čez škofo!* — tako ropoče zdaj po časnikih Pruskih. Tako je nadškof Ledohovski na Poznanskem 28. avgusta bil obsojen na kazen s 200 tolarji ali 4mesečni zapor zato, ker je — protipostavno nekemu svojih duhovnov službo dal; državni pravdnik je predlagal celó 500 tolarjev kazni ali pa 4mesečni zapor. Tudi škof Kött v Fuldi je bil zavoljo tega, da je nekterim svojim duhovnom službo dal, na 400 tolarjev kazni obsojen. Vlada je namreč v teh deželah škofom vzela oblast, ki jo imajo od nekdanj, da ne smejo kaplanom, fajmoštrom itd. služeb dajati; namesti njih od daja vlada službe.

Naši dopisi.

Iz Rusije 14. (26.) julija. —η— (Dal.) — Vse drugače so pa postopali Jomuti in drugi Turkmeni. Kar niso mogli opraviti z orožjem, skušali so z zvižajo in kovarstvom. Mangit, središče Jomutov, in mnogo vasí okoli njega, kjer je bilo do 15.000 sovražne armade zbrane, so sežgali. Na binkoštno nedeljo med „obednjo“, to je, veliko mašo, se je prikradlo iz grmovja kakih sto Jomuških jezdecev k Ruskim velbljudom, ki so se precej daleč od stana pasli, ter so odgnali od čede 400 glav. Vloviti jih, se je spustilo 300 Kavkazkih konjikov. Al Jomutov je privrelo iz grmovja kakor listja; prav rokopašno klanje se je začelo, Kavkazcev bilo je sicer malo; al ti jezdecí so oroženi s kratkimi puškami, šestcevnimi revolverji, šaškami (zelo krivimi sabljami) in kinžali. Verevkin je Jomute vže dobro poznal, zato je na prvi krik odpravil kartečnice za Kavkazci. Jomutov je v tem boji padlo 230, ranjeni bili so pa skoraj vsi, kar se jih je v boj vmešalo; Kavkazcev je padlo 5 in ranjenih bilo je 24, al večidel lahko; velbljudi so bili oteti. Kavkazci se niso mogli nahvaliti, da so toliko Jomutov ubili ali ranili, nekteri po 4 in 5. Po tem boji se Jomuti do Hive niso več ustavljali. Skušali so le mostove čez vodotoče podirati in žgati, pa ni jim šlo po sreči, zakaj Verevkin jim je bil vedno s kartečami za petami, ter jih je 8. junija vgnal v Hivo, na katero je drugi dan začel streljati. Hivinci so dvakrat poslali k njemu poslancev s ponudbo premirja; al obakrat so izdajsko napadli Ruse.

Na to je Verevkin sklenil brez daljših pogovorov mesto pokoriti. Severna mestna vrata in steno okrog

njih so posuli, vzeli so tri topove pod stenami in dva na stenah; boj je bil vže med stenami, trdnjava bila bi tisti popoldne padla, ko bi Verevkin ne bil prejel od general-adjutanta Fon-Kaufmana povelje, da naj neha streljati po mestu. Hivincev je padlo tisti dan čez dve sto; na Ruski strani trije, težko ranjenih je bilo 9, lahko blizo dve sto, med njimi sam načelnik Verevkin.

General-adjutant Fon-Kaufman s Turkestanskim krdelom je imel tudi sila težavno pot čez golo peščeno puščavo, do 115 milj široko, Kizil-Kumi (rdeče peske). Vendar njega je Buharski emir gostoljubno podpiral; dovolil mu je deloma iti po buharski zemlji, ter je armadi dostavljal, se ve da proti plačilu, jedila in pijačo, kakor tudi krm konjem in velbljudom. Pri vsej tej pomoči je Kaufmanu v puščavi padlo od štirih tisoč velbljudov skoraj polovina, kakor tudi mnogo konj. Vojaki so dobro zdravi ostali; da le 9 jih je v puščavi zbolelo od vročine. Najnevarniši del Kizil-Kumske puščave se imenuje Adam-Krilgan, po Ruskem prevodu „ubiti čelovek“, po Vamberiju „človeški pogin“. Vodnjaki so redki. Kaufmanovi armadi bi se bilo kmalu to zgodilo, kar Markozovi. Edina sreča je bila to, da vročina ni bila tako silna. Sredi Adam-Krilganskega peska je ustavil krdelo, zložil z velbljudov vso težo ter razposlal jih in vse konjike s praznimi sodčeki k bližnjim vodnjakom po vodo. Ko je tako vse ljudi in živali spet napojil ter sodčke napolnil, odpravil se je dalje proti Amu. Hivinci so se menda nadejali, da čez to puščavo ne pride armada srečno. V Adam-Krilgansko puščavo so bili odpravili tri sto konjikov, ki so Rusom nagajali, na mejo puščave tudi samo okolo tisoč mož, ki so po nekoliko streljih naglo bežali na levi breg reke Amu. Še le na reki so se trdno vprli ter resno skušali odbiti nasprotnika. Na gričastem levem bregu med mestoma Pitnjak in Hazar-Asp so imeli trden stan za 3000 mož posadke s 6 topovi, iz katerega so nemudoma začeli streljati, kakor hitro so se Rusi na desnem bregu pokazali. Hivinskih krogel je tudi tukaj obilo padlo v Ruske linije, vendar druge škode ni bilo, razen nekaj ranjenih, dveh ubitih konj in prestreljenega kolesa. Ruske bombe so razbile Hivinski stan, sovražnik se je naglo umaknil proti trdnjavi Hazar-Asp, zažgavši svojo flotilijo pod stanom zato, ker ni bilo upanja oteti jo po reki. Kaufman je odpravil nekoliko kozakov-dobrovoljcev vplav čez reko, oteti ladije, kolikor bo mogoče. Al Hivinci, skriti za razvalinami stana in za robom brega, so jih s streljanjem odganjali. Spet so bombe očistile levi breg. Kozaki so zlezli s konj na ladije, oteli so eno večo ladijo z govedi, ovcami, žitom in enacimi stvarmi in nekoliko manjih ladjic, ter so odplavali z njimi in svojimi konji na desni breg; Hivinci so po sreči pozabili vesla razmetati. Na ladijah, vzetih sovražniku, in na svojih železnih, ki so jih na velbljudih seboj prinesli, so preplavali reko ter drugi dan zajeli mesta Pitnjak in Hazar-Asp, pod katerem so potem tri dni v stanu počivali. Iz Šurahana, mesta na desnem bregu s 3000 večidel Kirgiskimi prebivalci, so prišli poslanci h Kaufmanu, še predno je prešel reko, prosili so ga milosti in zavetja ter rekli, da želé biti „kurice onega, kdor ima boljše proso“. (Kon. pr.)

Iz zapadne Istre 1. sept. * (*Kandidatje za državni zbor; dr. Vošnjak se tudi Istrijancem ponuja.**) Da se Vam spet enkrat oglasim, mile „Novice“, poročam Vam sledeče: Dr. Vošnjak tudi pri nas nima sreče! Ponudil se je našej „Slogi“ za kandidata, a, kakor bi si bil lahko sam misliti mogel, odpravila ga je spodobno. „Sloga“ bo menda škofa Dobrilo

*) Po takem mora že vedeti, da na Štajerskem mu je odkljenkalo Vred.